

PHÁT TRIỂN ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG Ở THANH NIÊN HIỆN NAY THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

Ths. NGUYỄN ĐỨC NGHĨA, TS. NGUYỄN ĐÌNH NAM
Khoa KHXH&NV, Trường Sĩ quan Thông tin

“Giữ chủ nghĩa cho vững”, “Nói thì phải làm”, “Không hiếu danh, không kiêu ngạo”, “Vị công vong tư”⁵, “bất kỳ ở cương vị nào, bất kỳ làm công việc gì, đều không sợ khó, không sợ khổ, đều một lòng một dạ phục vụ lợi ích chung của giai cấp, của nhân dân, đều nhằm mục đích xây dựng chủ nghĩa xã hội”⁶ và “Quyết tâm suốt đời đấu tranh cho Đảng, cho cách mạng” ... Mỗi nội dung, tiêu chuẩn đó lại được biểu hiện một cách sinh động, cụ thể ở mỗi người, mỗi lĩnh vực công tác, ở các tầng lớp và lứa tuổi khác nhau.

Sinh thời Chủ tịch Hồ Chí Minh đặc biệt quan tâm đến bồi dưỡng, giáo dục đạo đức cách mạng cho các thế hệ thanh niên. Trong đó, vấn đề quan trọng hàng đầu mà Người quan tâm bồi dưỡng, giáo dục thanh niên là lòng trung thành tuyệt đối với Đảng, với đất nước. Người rất chú trọng bồi dưỡng các phẩm chất đạo đức cách mạng cao quý “cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư” và các đức tính khiêm tốn, giản dị; tinh thần lao động tích cực, siêng năng, lòng dũng cảm, không sợ khó khăn gian khổ; trung thực, thật thà, chính trực trong công việc cho thanh niên. Người yêu cầu thanh niên phải “nâng cao tinh thần làm chủ tập thể, trừ bỏ chủ nghĩa cá nhân, chớ phô trương hình thức, chớ kiêu ngạo tự mãn. Phải thấm nhuần đạo đức cách mạng tức là học tập, sinh hoạt theo đúng đạo đức xã hội chủ nghĩa, cộng sản chủ nghĩa”⁸.

Phát triển đạo đức cách mạng ở thanh niên là quá trình tự giác

Chủ tịch Hồ Chí Minh, vị lãnh tụ thiên tài, nhà danh nhân văn hóa thế giới, anh hùng giải phóng dân tộc vĩ đại đã dạy: “Muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội, trước hết cần có những con người xã hội chủ nghĩa”¹. Sinh thời, Người rất quan tâm đến giáo dục, bồi dưỡng đạo đức cách mạng cho các thế hệ thanh niên, trước lúc đi xa, Người còn căn dặn Đảng ta: “Đảng cần phải chăm lo giáo dục đạo đức cách mạng cho họ, đào tạo họ thành những người thừa kế xây dựng chủ nghĩa xã hội vừa hồng vừa chuyên”². Bởi vậy, phát triển đạo đức cách mạng cho thanh niên hiện nay là một nhiệm vụ quan trọng và cấp bách để đáp ứng yêu cầu xây dựng và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo đức cách mạng và phát triển đạo đức cách mạng ở thanh niên

Đạo đức cách mạng là một hệ thống giá trị và định hướng giá trị được thể hiện dưới dạng các nguyên tắc, chuẩn mực đạo đức xuất phát từ lợi ích sự nghiệp đấu tranh cách mạng của giai cấp công nhân, tính thực tiễn của nó là sự thống nhất giữa ý thức và hành vi đạo đức, tạo nên phẩm chất đạo đức - yếu tố nền tảng trong nhân cách của người cách mạng.

Trong suốt cuộc đời hoạt động cách mạng, Chủ tịch Hồ Chí Minh là một trong những nhà tư tưởng, những lãnh tụ cách mạng đã bàn nhiều nhất đến vấn đề đạo đức. Đạo đức đó chính là đạo đức cách mạng, là kiểu đạo đức mới về chất so với các kiểu đạo đức đã có trong lịch sử nhân loại, với nội dung cơ bản và cốt lõi là: “Trung với Đảng, hiếu với nhân dân”, “Thương yêu con người”, “Cần, kiệm, liêm, chính”³, biết “đặt lợi ích của dân tộc, của đoàn kết toàn dân lên trên lợi ích cá nhân”⁴, phải

tiếp nhận, chuyển hóa những giá trị đạo đức cách mạng thành giá trị đạo đức riêng ở mỗi người cần phải có, để đáp ứng với yêu cầu ngày càng cao của sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, đồng thời là sự sáng tạo giá trị đạo đức mới trong hoạt động thực tiễn của người thanh niên. Sự phát triển đạo đức cách mạng ở thanh niên có các đặc trưng bản chất sau:

Thứ nhất, phát triển đạo đức cách mạng ở thanh niên là quá trình giải quyết các mâu thuẫn, để thúc đẩy sự chuyển hóa những giá trị đạo đức cách mạng thành giá trị đạo đức riêng ở mỗi người, từ đó tạo ra động lực và điều kiện để mỗi người hoàn thành nhiệm vụ của mình. Đây là một quá trình đấu tranh thường xuyên, liên tục giữa cái mới và cái cũ; cái tốt và cái xấu; cái tiến bộ và cái lạc hậu, ... Quá trình đấu tranh này diễn ra trên cả hai bình diện: trong tập thể và cá nhân người thanh niên.

Thứ hai, phát triển đạo đức cách mạng ở thanh niên là quá trình tự giác, thông qua tác động tích cực của các chủ thể giáo dục, rèn luyện đạo đức, để nâng cao ý thức đạo đức, trình độ hành vi và từng bước hoàn thiện các mối quan hệ đạo đức, theo các chuẩn mực giá trị đạo đức mới. Đây là một quá trình chuyển hóa biện chứng phức tạp thể hiện ở cả một dây chuyền phức hợp từ những yêu cầu khách quan của xã hội thành đòi hỏi bên trong của mỗi tập thể và cá nhân người thanh niên; từ ý thức đạo đức chuyển thành tình cảm, động cơ bên trong và thành hành vi đạo đức của mỗi người.

Thứ ba, phát triển đạo đức cách mạng ở thanh niên là quá trình hiện thực hóa những giá trị đạo đức cách mạng vào thực hiện các nhiệm vụ của thanh niên trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc; đồng thời là sự sáng tạo giá trị đạo đức mới trong chính hoạt động thực tiễn của thanh niên. Đây là sự hiện thực hóa các giá trị đạo đức cách mạng vào thực tiễn

hoạt động hàng ngày, theo những yêu cầu riêng về công việc và vai trò của họ trong xã hội. Qua đó họ có sự trưởng thành về nhân cách, góp phần bổ sung, làm phong phú hơn hệ thống các giá trị đạo đức trong thực tiễn của xã hội.

Thứ tư, phát triển đạo đức cách mạng ở thanh niên là quá trình bảo tồn và phát huy những giá trị đạo đức truyền thống tốt đẹp của dân tộc, của Đảng. Thanh niên là thế hệ tiếp nối, phát huy các giá trị cách mạng do các thế hệ cha anh đã tạo dựng nên và sự phát triển đạo đức cách mạng chính là quá trình kế thừa, phát huy những giá trị đạo đức truyền thống tốt đẹp của dân tộc, của Đảng.

Thanh niên nước ta hiện nay là một lực lượng xã hội to lớn, chiếm 35% dân số cả nước và đang hoạt động trên tất cả các lĩnh vực của đời sống xã hội. Họ là nguồn nhân lực chủ yếu, lực lượng chính đang thực hiện hai nhiệm vụ chiến lược của cách mạng là xây dựng thành công chủ nghĩa xã hội và bảo vệ vững chắc Tổ quốc xã hội chủ nghĩa. Vai trò to lớn của họ đúng như Chủ tịch Hồ Chí Minh đã từng khẳng định: "Thanh niên là người chủ tương lai của nước nhà. Thật vậy, nước nhà thịnh hay suy, yếu hay mạnh phần lớn là do các thanh niên"⁹.

Vì vậy, thấm nhuần tư tưởng đạo đức cách mạng của Hồ Chí Minh đòi hỏi mỗi thanh niên phải ra sức tự giáo dục, tự rèn luyện, kiên quyết đấu tranh khắc phục chủ nghĩa cá nhân, tiếp tục học tập tư tưởng đạo đức cách mạng để vượt qua khó khăn, gian khổ cùng với toàn Đảng, toàn dân thực hiện thắng lợi công cuộc đổi mới.

2. Một số biện pháp phát triển đạo đức cách mạng ở thanh niên hiện nay

Hiện nay, đại bộ phận thanh niên là những người sống có hoài bão, lý tưởng; luôn coi trọng và phát huy được các giá trị đạo đức cách mạng cao đẹp trong cuộc sống. Thực tiễn đã và đang xuất hiện

nhiều tấm gương sáng trong mọi lĩnh vực hoạt động của đời sống xã hội. Tuy vậy, tình hình phát triển đạo đức cách mạng ở thanh niên hiện nay cũng còn bộc lộ những hạn chế nhất định: Nhận thức giá trị đạo đức chưa đạt đến sự "thấm nhuần" một cách sâu sắc; còn có biểu hiện ngại học, ngại rèn; sự tác động mặt trái của cơ chế thị trường cùng với âm mưu thủ đoạn chống phá tinh vi, thâm độc của chủ nghĩa đế quốc và các thế lực phản động cộng với sự thiếu nỗ lực trong rèn luyện, tu dưỡng đã đưa tới sự lệch chuẩn trong nhận thức giá trị ở một bộ phận thanh niên - ở họ thường chỉ đề cao và tuyệt đối hóa lợi ích cá nhân; coi trọng các lợi ích vật chất, coi nhẹ các giá trị tinh thần, đạo đức; các hành vi tiêu cực, vi phạm pháp luật của Nhà nước, chạy theo lối sống thực dụng, buông thả, ... những tiêu cực đó đang làm cản trở đến sự phát triển đạo đức cách mạng của thanh niên hiện nay. Vì vậy, để phát triển các giá trị đạo đức mới ở thanh niên góp phần thực hiện thắng lợi sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, hội nhập kinh tế quốc tế, vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh, chúng ta cần tập trung vào các biện pháp cơ bản sau:

Một là, xây dựng và phát huy vai trò của môi trường văn hóa đạo đức trong phát triển đạo đức cách mạng ở thanh niên.

Môi trường văn hóa của thanh niên là tổng thể môi trường xã hội trong đó có tổ chức Đoàn, nhà trường, gia đình, các câu lạc bộ của thanh niên, các hội, nhóm tích cực. Mỗi môi trường đều có vị trí, vai trò riêng nhưng cùng góp phần phát triển đạo đức cách mạng cho thanh niên. Từng môi trường cần giáo dục, bồi dưỡng các giá trị đạo đức cách mạng, duy trì các quy phạm đạo đức đảm bảo sát với trình độ nhận thức, tâm tư tình cảm và nhiệm vụ của thanh niên. Quá trình bồi dưỡng, rèn luyện phải

mang tính thiết thực, cụ thể và vận dụng ngay vào quá trình học tập, công tác, quan hệ ứng xử hàng ngày; các yêu cầu đặt ra trong giáo dục, rèn luyện đạo đức phải phù hợp, không nên hạ thấp cũng như đặt ra các yêu cầu đạo đức quá cao; phát huy được sức mạnh tổng hợp của nhiều lực lượng, nhiều kênh tác động, lấy gương người thật, việc thật trong tập thể để giáo dục nâng cao nhận thức đạo đức và hướng dẫn hành vi, hành động cho thanh niên. Phát huy được vai trò xung kích của mỗi đoàn viên, thanh niên ở những khâu yếu, việc khó. Tích cực, chủ động đấu tranh phòng ngừa, khắc phục các hiện tượng tiêu cực về đạo đức ở từng thanh niên và tập thể thanh niên.

Hai là, nâng cao chất lượng giáo dục, rèn luyện đạo đức cách mạng cho đoàn viên, thanh niên.

Đây là đòi hỏi tất yếu của công cuộc xây dựng con người mới xã hội chủ nghĩa, để nâng cao chất lượng giáo dục đạo đức cho thanh niên hiện nay, cần phải tiến hành đổi mới mạnh mẽ hình thức giáo dục theo hướng đa dạng hóa, bằng nhiều hình thức phong phú, sinh động, phù hợp với tuổi trẻ, nhằm tạo ra được nhiều "xung lực" tác động đến sự phát triển các giá trị đạo đức ở thanh niên. Phát huy dân chủ, tăng cường đối thoại để khơi dậy tính tích cực trong nhận thức và hành động ở thanh niên. Đảm bảo cho những tri thức đạo đức được tiếp nhận chuyển hóa thành tình cảm, động cơ bên trong, thành hành vi đạo đức tốt đẹp ở mỗi người. Tích cực bồi dưỡng nâng cao trình độ tri thức và hiểu biết toàn diện, trong đó cần chú trọng vào bồi dưỡng các tri thức về khoa học kỹ thuật và khoa học xã hội nhân văn cho đoàn viên, thanh niên, đáng chú ý là bồi dưỡng, giáo dục chủ nghĩa Mác - Lênin, đường lối, quan điểm của Đảng trong giai đoạn mới; giáo dục truyền thống đạo đức tốt đẹp của Đảng, của dân tộc. Tiếp tục đẩy mạnh việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo

đức, phong cách Hồ Chí Minh theo Chỉ thị số 05-CT/TW của Bộ Chính trị, tạo sự chuyển biến mạnh mẽ về nhận thức và hành động trong đoàn viên, thanh niên.

Ba là, nâng cao chất lượng tự giáo dục, tự rèn luyện đạo đức cách mạng của đoàn viên, thanh niên.

Thực chất của quá trình giáo dục, rèn luyện đạo đức cách mạng của thanh niên chính là quá trình tự giáo dục, tự rèn luyện đạo đức ở mỗi người. Nghĩa là, quá trình giáo dục, rèn luyện phải đảm bảo cho sự trưởng thành về mặt phẩm chất đạo đức cá nhân, làm cho mỗi người tự kiểm tra, tự đánh giá, tự thẩm định, tự điều chỉnh hành vi cá nhân của mình để làm sao đáp ứng được với những yêu cầu chung của xã hội, trực tiếp quyết định đến sự phát triển những phẩm chất đạo đức cách mạng ở thanh niên. Vì vậy, từng người phải tự giác, tích cực hướng vào nhận thức và hoàn thiện những phẩm chất đạo đức của bản thân mình, đảm bảo phù hợp với định hướng giá trị và chuẩn mực đạo đức cách mạng. Thường xuyên bồi dưỡng năng lực tự giáo dục, tự rèn luyện bên bỉ hàng ngày coi đó là nhu cầu tự hoàn thiện bản thân mình. Phát huy được tính tích cực, tự giác, lòng nhiệt tình và ý chí phấn đấu ở thanh niên.

Bốn là, tích cực xây dựng lối sống xã hội chủ nghĩa và đưa thanh niên vào hoạt động thực tiễn cùng các phong trào cách mạng của tuổi trẻ, của đất nước.

Đạo đức mới phải được biểu hiện ra ở lối sống mới và có cơ sở thực tiễn của nó từ lối sống mới xã hội chủ nghĩa. Bởi vậy, phát triển đạo đức cách mạng ở thanh niên phải luôn được gắn chặt với việc xây dựng lối sống mới xã hội chủ nghĩa. Để cao tinh thần sẵn sàng cống hiến cho Tổ quốc; luôn trung thành tuyệt đối với Đảng, với nhân dân; có tính tổ chức, tính kỷ luật, tính chủ động linh hoạt, tinh thần đoàn kết, thương yêu lẫn nhau; sẵn

sàng chịu đựng gian khổ, hy sinh, khắc phục khó khăn... Tổ chức Đoàn thanh niên phải phát huy được vai trò xung kích của đoàn viên, thanh niên trong xây dựng lối sống và rèn luyện nếp sống; tích cực chủ động, sáng tạo, biết phát huy sức mạnh tổng hợp, phối hợp hoạt động nhịp nhàng, tạo ra không khí đoàn kết, hào hứng, mạnh dạn tìm tòi, thể nghiệm, tổng kết thực tiễn tìm ra được các mô hình hoạt động có hiệu quả, tạo ra được phong trào hoạt động tự giác, sôi nổi, sáng tạo của đoàn viên, thanh niên trong xây dựng lối sống, rèn luyện nếp sống.

Phát triển đạo đức cách mạng ở thanh niên hiện nay theo tư tưởng Hồ Chí Minh là vấn đề mang tính thời sự cấp bách, bồi dưỡng thế hệ trẻ cũng là bồi đắp sự trường tồn của dân tộc. Đạo đức cách mạng phải thường xuyên tu dưỡng, rèn luyện mới thành công. Vì vậy, mỗi đoàn viên, thanh niên phải tự tu dưỡng, rèn luyện để góp phần xây dựng nước Việt Nam ngày càng giàu mạnh./.

1. Hồ Chí Minh toàn tập, tập 10, Nxb CTQG, Hà Nội, 1996, tr.310
2. Hồ Chí Minh toàn tập, tập 12, Nxb CTQG, Hà Nội, 1996, tr.510
3. Hồ Chí Minh toàn tập, tập 11, Nxb CTQG, Hà Nội, 2011, tr.604
4. Hồ Chí Minh toàn tập, tập 4, Nxb CTQG, Hà Nội, 2011, tr.598
5. Hồ Chí Minh toàn tập, tập 2, Nxb CTQG, Hà Nội, 2011, tr.280
6. Hồ Chí Minh toàn tập, tập 13, Nxb CTQG, Hà Nội, 2011, tr.90
7. Hồ Chí Minh toàn tập, tập 11, Nxb CTQG, Hà Nội, 2011, tr.603
8. Hồ Chí Minh (1961), "Bài nói chuyện tại Đại hội toàn quốc lần thứ 2 của Hội Liên hiệp thanh niên Việt Nam", Hồ Chí Minh toàn tập, Tập 10, Nxb CTQG, Hà Nội, 1996, tr.489.
9. Hồ Chí Minh (1947), "Thư gửi các bạn thanh niên", Hồ Chí Minh toàn tập, Tập 5, Nxb CTQG, Hà Nội, 1995, tr.185.